

SPRÅKLIG: Aurbekkar er ofte klare, og det kan være relativt lett å sjå auren stå på sin faste plass. FOTO: TROND LILLEBO

Fisken som rir på grus

Sommaren tyder blant anna fisketurar for meg.

MENINGER

Jens Haugan

«Du har fått aure, seier du? Er det ørret?», spør ei venninne. Ja, svarar eg, nøgd med fangsten, og lurar på om dei to namna på den same fisken eigentleg er så veldig forskjellige at det kan vere vanskeleg å sjå likskapen.

Det er nemleg i utgangspunktet ikkje berre den same fisken, men faktisk det same ordet.

Dei fleste er vane med at gamle norske diftongar eller tvilydar kan vere forenkla i nokre dialektar og i bokmål. Derfor har vi blant anna både graut og grøt, haust og haust, lauv og løv. Den opphavlege diftongen au blir monoftongert eller forenkla til ø.

Denne utviklinga er eigentleg ganske lett å forstå når ein prøver å høyre på lyden når ein uttaler orda med diftong litt fort, au > ø.

«Ein sa at auren reid på grusen, og fisken heitte rett og slett aurriði på gammalnorsk.

JENS HAUGAN

■ På same måte som graut og grøt har vi også stadnamn eller bekkenamn med varierende lydar, som t.d. Aur-bekk og Ør-bekk. Aur er grus eller grov sand blanda med småstein.

Namnet på bekkene er dermed veldig beskrivande. Men det er ikkje nødvendigvis aurebekkar eller «ørretbekker», sjølv om auren gjerne trivst i bekkar med mykje aur i.

Auren likar aur. Aurbekkar er ofte klare, og det kan vere relativt lett å sjå auren stå på sin faste plass. Blir fisken skremd, fer han i full fart over grusen og gøymer seg. Det er slik denne fisken fekk namnet sitt.

Ein sa at auren reid på grusen, og fisken heitte rett og slett aurriði på gammalnorsk.

■ Lyden edd eller stungen d (ø) er éin av dei gammalnorske lydane som gjerne forsvann heilt dersom han ikkje gjekk over til å bli uttalt som d eller t i moderne norsk.

I dag seier dei fleste berre ri i staden for ride (gam-malnorsk riða). Derfor er den direkte lydlege utviklinga av aurriði til moderne norsk faktisk aure (aurriði > aurrie > aure). Den siste vokalen i ordet fekk gjerne ein slapp uttale og blei til e.

Når vi i tillegg også har forma ørret, er det fordi stungen d blei artikulert som ein ustemd konsonant og blei til ein t, og diftongen au blei forenkla til ø. I tillegg fall den siste vokalen heilt bort, altså aurriði > aurrit > ørret.

■ Med litt fantasi er det kanskje lettare å «fange» den språklege utviklinga enn sjølvje fisken.

Bløff eller fakta?

■ Thomas Cottis har et innlegg i HA 30. juni, adressert til Sylvia Brustad.

Cottis misjonerer for en dom-medagsprofeti. Han hevder at dersom den globale gjennomsnittstemperaturen stiger mer enn to grader innen ca. 30 år, så vil det skje en katastrofe.

Hvis han var mer interessert i å skaffe seg kunnskaper ville han visst at den globale temperatur nå ikke har steget siden 1998, men i stedet har gått litt ned.

«Og dette mens CO2 hele tiden går jevnt og sikkert oppover. Dette er opplysninger som bekräftes av IPCCs 2013 «Summary for Policymakers».

De religionstro alarmister unngår behendig å berøre dette faktum, da det ikke akkurat virker til å støtte deres teorier. Og hvorfor er tallet to valgt som en så viktig grense?

Er det vitenskapelige beregninger som har vist at dette er en

riktig grense? Faktisk er tallet ut av løse luer.

■ Det er gjort av en professor med navn Shell. Det er et politisk mål, under COP15-møtet i København i 2009.

Hvor feil dette er er et begrep om hvis en studerer klimaet på kloden litt bakover i tiden.

Fra 8000 år f.Kr. hadde vi en periode med år da temperaturen var grader varmere enn nå. Denne temperaturen er et problem. Hvorfor? Økning på bare to grader kan være en katastrofe?

■ CO2 blir framstilt som en svært farlig. Imidlertid er det sant å se at IPCC er et lite team som blir langt mer forsiktig i klimareportene sine. «Klimaets følsomhet» er et stort tema.

Tekst-TV-fansen fortsatt sverger til...

Chris

UKLOKT OM HHT BENYTTET TILLATELSEN

Sykkelveg fra Vo

■ Hamar og Hedemarken Turistforening, HHT, har i samarbeid med Furnes Almenningsforening søkt om å dispensasjon for å bygge sykkelveg mellom Vollkoia og Høyenhall.

Søknaden er sendt inn i regi av almenningen som skal stå som entreprenør. Nå har almenningen fått tillatelse til å bygge vegen, som skal koste ca. en million kroner på en strekning som ikke er mer enn 1,2 km!

Etter at søknaden ble sendt har HHT avvirket et årsmøte der det ble fremmet forslag om å utsette prosjektet til konsekvensene er mer avklart.

I den skriftlige avstemmingen gikk nær halvparten av stemmene inn for å utsette prosjektet. Før dette ble flere av styremedlemmene, i et tidligere møte der noen sentrale medlemmer var til stede, meget godt kjent med at det er stor betenkelighet mot å legge til rette for sykling i terrenget.

Ledelsen i HHT har i flere år

VOLLKOIA: Sykkelforeningen, skriver T...

vært oppmerksom. Medlemmer har ønsket utveksling om å bygge sykkelveg. Det vil være mye å samarbeide om å gjennomføre den planlagte vegen med så stor mange medlemmer.